

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา อาจกล่าวได้ว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) การค้าชายแดนในเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยในเขตชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างยิ่ง หากพิจารณามูลค่าทางเศรษฐกิจในการนำเข้าและส่งออกรวมถึงดุลการค้าจากข้อมูลทางสถิติของศูนย์บริการข้อมูลการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน กองความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ในรายงานสถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทย ได้แสดงรายการค้าในเขตเศรษฐกิจจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี และสถิติมูลค่าการค้าชายแดนแยกช่องทางการค้า ปีงบประมาณ 2560 ด้านศุลกากรจันทบุรี ดังตาราง 1.1

ตาราง 1.1 สถิติมูลค่าการค้าชายแดนแยกช่องทางการค้า ปีงบประมาณ 2559-2560

ด้าน	2559				2560			
	รวม	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	รวม	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า
1. ด้านศุลกากรรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว								
1.1 ด้านรัฐประเทศ	59,721.22	53,897.32	5,823.90	48,073.42	67,467.28	59,599.91	7,867.37	51,732.54
1.2 จุดผ่อนปรนบ้านเขาติน	3,170.84	0.00	3,170.84	-3,170.84	3,425.97	0.00	3,425.97	-3,425.97
1.3 จุดผ่อนปรนบ้านตาพระยา	1,633.28	0.00	1,633.28	-1,633.28	2,250.17	0.00	2,250.17	-2,250.17
1.4 จุดผ่อนปรนบ้านหนองปรือ	2,144.69	0.00	2,144.69	-2,144.69	2,007.65	0.00	2,007.65	-2,007.65
รวม	66,670.03	53,897.32	12,772.71	41,124.61	75,151.07	59,599.91	15,551.16	44,048.75
3. ด้านศุลกากรจันทบุรี								
3.1 ด้านจันทบุรี	14,493.54	14,381.91	111.63	14,270.28	12,834.79	11,605.87	1,228.92	10,376.95
3.2 จุดผ่อนปรนบ้านซันตารี	251.44	0.00	251.44	-251.44	2,879.32*	2,496.05*	383.27*	2,112.78*
3.3 จุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาด	807.27	23.99	783.28	-759.29	4,771.74*	4,464.75*	306.99*	4,157.76*
3.4 จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม	33.40	0.00	33.40	-33.40	5,366.24*	5,358.8*	7.44*	5,351.36*
3.5 จุดผ่อนปรนบ้านสวนส้ม	310.84	0.00	310.84	-310.84	700.14*	292.62*	407.52*	-114.9*
รวม	15,896.49	14,405.90	1,490.59	12,915.31	26,552.23*	24,218.09*	2,334.14*	21,883.95*
รวม 2 จังหวัด	82,566.52	68,303.22	14,263.30	54,039.92	101,703.30	83,818.00	17,885.30	65,932.70

ที่มา: รายงานสถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทย(น. 34),โดยศูนย์บริการข้อมูลการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน กองความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2561 และ * สถิติมูลค่าการค้าชายแดนแยกช่องทางการค้า ปีงบประมาณ 2560 โดยด้านศุลกากรจันทบุรี

จากตารางดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ารายได้การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี รวมทั้ง 2 จังหวัด ของปี 2559 และ ปี 2560 จะเห็นได้ว่ามูลค่าการนำเข้าและการส่งออกที่ได้เปรียบดุลการค้าเพิ่มสูงขึ้น

การเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ นโยบายการเมืองระหว่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศทำให้การแข่งขันทางการค้าและการลงทุนมีสูงขึ้นมาก เนื่องจากหลายๆ ประเทศทางการค้าพยายามลดแรงกดดันทางการค้าระหว่างประเทศได้กำหนดนโยบายการค้าเสรี และการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจทำให้กลุ่มการค้าของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ไทยเกิดปัญหาและอุปสรรคในเชิงการค้าด้านการแข่งขันและการสร้างความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ SMEs และผลกระทบที่จะเกิดกับผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs คือความไม่มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจเพียงพอ และอาจก่อให้เกิดความไม่ยั่งยืนหรือล้มละลายในธุรกิจของตนเองได้ โดยเฉพาะศักยภาพทางการเงินที่ต้องใช้หมุนเวียนในการดำเนินการค้าได้แก่ การขยายวงเงินสินเชื่อเพื่อการเพิ่มปริมาณประเภทของสินค้าในการขยายขอบเขตทางการตลาด การรักษาและการดำรงเงินสดเพื่อการรองรับภาระค่าใช้จ่ายหมุนเวียนจากการรอรับภาระการชำระหนี้จากการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าทางการค้า ซึ่งปัญหาดังกล่าวคือ ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ไทยที่ต้องการความสามารถในการแข่งขันหรือความได้เปรียบทางการค้าส่วนใหญ่ มักจะขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนคือการขาดสภาพคล่องทางการเงิน คือวงเงินสดหมุนเวียนมีน้อย สินเชื่อมีจำกัด สินค้าขยายขอบเขตตลาดได้น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งจากประเทศเพื่อนบ้านในเขตการค้าชายแดน และรวมถึงภาระหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบที่ต้องชำระในระยะสั้น ซึ่งทั้งหมดเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบการ รวมถึงสภาพคล่องทางการเงินยังเป็นสัญญาณและตัวชี้วัดได้ว่าธุรกิจ SMEs ไทยในเขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา มีความเสี่ยงสูงหรือความเสี่ยงมากน้อยเพียงใดในการประกอบการและควรกำหนดแนวทางอย่างไรเพื่อการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานและการประกอบธุรกิจต่อไปในอนาคต

ด้วยที่มาของปัญหาและบทบาทที่สำคัญของธุรกิจ SMEs ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญในการศึกษาวิเคราะห์และวิจัยถึงสภาพคล่องทางการเงินที่เป็นตัวแปรที่สำคัญในการสร้างศักยภาพและเป็นสัญญาณเตือนความเสี่ยงในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ไทยในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี ทั้งนี้เพื่อให้มองเห็นปัญหาและแนวทางของการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ SMEs ไทยและมีผลสะท้อนถึงแนวทางแก้ปัญหาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจโดยรวมของเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาวิจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี เป็นแนวทางการศึกษาเพื่อให้เห็นความชัดเจนในผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งผู้ประกอบการธุรกิจและเศรษฐกิจอย่างแท้จริงและเพื่อให้เห็นความเป็นจริงอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาประเทศ จึงเห็นสมควรให้เกิดการศึกษาวิจัยในเขตการค้าชายแดนจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในรายการทางการเงินที่มีผลต่อสภาพคล่องทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจ การค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจ การค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาถึงการหาแนวทางการนำความรู้ความเข้าใจในความเสี่ยงสภาพคล่องที่มีเกิดขึ้นมาใช้ในการจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี
4. เพื่อวิเคราะห์และประเมินแนวทางในการจัดการความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจ การค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี ในการสร้างประสิทธิภาพและศักยภาพธุรกิจ SMEs ที่มีผลกระทบต่อการแก้ปัญหาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ
5. เพื่อศึกษาถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดสำคัญที่เป็นผลกระทบต่อกิจกรรมธุรกิจ SMEs ที่มีผลกระทบต่อการแก้ปัญหาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 ความสัมพันธ์ของรายการทางการเงินที่เป็นปัญหาทางด้านสภาพคล่องของธุรกิจ SMEs ได้แก่ เงินสดและรายการทางการเงินที่มีสภาพคล่องสูง หนังสือระยะสั้น เป็นต้น ด้วยความต่อเนื่องจากการวิจัยปี 2559
 - 1.2 ปัจจัยที่มีผลกระทบรายการทางการเงินที่เป็นสภาพคล่องของธุรกิจ SMEs ด้วยความต่อเนื่องจากการวิจัยปี 2559
 - 1.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี ที่มีผลกระทบต่อกิจกรรมธุรกิจ SMEs และมีผลต่อความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจ
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้วยความต่อเนื่องจากการวิจัยปี 2559
 - 2.1 ผู้ประกอบการ ฃ บริเวณ
 - 1) จุดผ่านแดนถาวร ได้แก่
 - (1) บ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วเขตติดต่อ ปอยเปต อำเภอโอโฉรว จังหวัดบันเตียเมียนเจย
 - (2) บ้านผักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เขตติดต่อ บ้านคลองจะกร้อม อำเภอไพลิน จังหวัดพระตะบอง
 - 2) จุดผ่อนปรน ได้แก่

(1) บ้านตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว – บ้านบึงตะกวน จังหวัดบันเตีย
เมียนเจย

(2) บ้านหนองปรือ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว – บ้านมาลัย จังหวัดบันเตีย
เมียนเจย

(3) บ้านเขาติน อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว – พนมไโด (บ้านกิโโล 13) จังหวัดพระตะบอง

(4) บ้านซั้บตรี อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี–บ้านโกล้ำตวน อำเภอกร็อมเรียง จังหวัดพระตะบอง

(5) บ้านบึงขังล่าง อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี – บ้านสวายเวง จังหวัดพระตะบอง

(6) บ้านสวนส้ม อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี–บ้านสังกะสี อำเภอกร็อมเรียง จังหวัดพระตะบอง

3) จุดผ่อนปรนอื่น ๆ ตามแนวชายแดน ที่ประชาชนมีการติดต่อซื้อขายระหว่างหมู่บ้าน

(1) บ้านหนองหญ้าแก้ว กิ่งอำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว – บ้านตำบลมุย อำเภอสวายเจก
จังหวัดบันเตียเมียนเจย

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

1) ตัวแปรอิสระ ต่อเนื่องจากการวิจัยปี 2559

คือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ SMEs คือ

- (1) เงินสด
- (2) สินทรัพย์ที่มีความใกล้เคียงเงินสด
- (3) หนี้สินระยะสั้น

2) ตัวแปรตาม คือ

- (1) ความมีสภาพคล่องของธุรกิจ SMEs
- (2) ความมีศักยภาพของธุรกิจ SMEs
- (3) ผลต่อความเสี่ยงทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย มีวิธีการและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การสำรวจเอกสาร การรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี
งานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม
(Questionnaire) การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มโดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม และการ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้
ใช้การหาข้อมูลผู้ประกอบการ SMEs การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบบ
เฉพาะเจาะจงจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หอการค้าจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ด้านข้อมูลการค้าชายแดนไทย-
กัมพูชา และกรมการค้าภายในของจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี เป็นต้น กลุ่มตัวอย่าง 2 จังหวัด 528 คนที่เป็น

ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs การค้าขายแดนไทย-กัมพูชา ณ เขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจังหวัดจันทบุรี ณ ด้านการค้าชายแดน ตลาดการค้าชายแดน และผู้ประกอบการค้า SMEs บริเวณชุมชนชายแดน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น ด้านวิชาการ ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์ ด้านสังคม และชุมชน รวมถึงการเผยแพร่ในวารสาร จดสิทธิบัตร ฯลฯ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.1.1 ได้ดัชนีชี้วัดสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจ การค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี

1.1.2 ได้ต้นแบบการประเมินและการพยากรณ์สภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจ การค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี

1.1.3 ได้ดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพการพัฒนาศักยภาพธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจ การค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี

1.1.4 ได้ตัวชี้วัดของสัญญาณเตือนความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจ การค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรี

1.2 หน่วยงานที่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์

1.2.1 องค์กรธุรกิจ SMEs

1.2.2 กลุ่มธุรกิจ SMEs

1.2.3 ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs

ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

ผลสำเร็จอยู่ในขั้น P คือ

- 1) ได้ดัชนีชี้วัดสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ SMEs
- 2) ได้ต้นแบบการประเมินและการพยากรณ์สภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ SMEs
- 3) ได้ดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพการพัฒนาศักยภาพธุรกิจ SMEs
- 4) ได้ตัวชี้วัดสัญญาณเตือนความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินธุรกิจ SMEs

นิยามศัพท์เฉพาะ

เงินทุนหมุนเวียน คือ เงินทุนที่กิจการต้องใช้หมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานก่อนที่กิจการจะได้รับเงินสดจากการขายสินค้าและบริการ หรือการชำระหนี้จากลูกหนี้การค้า หรือ เงินทุนหมุนเวียน หมายถึง เงินทุนที่กิจการต้องมีสำรองไว้ใช้หมุนเวียน ตั้งแต่กิจการเริ่มจ่ายเงินสดในการชำระค่าสินค้า/วัตถุดิบหรือชำระหนี้คืนเจ้าหนี้การค้า และจ่ายค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่างๆ จนกว่ากิจการจะได้รับเงินสดจากการขายสินค้าหรือบริการ หรือรับชำระหนี้จากลูกหนี้การค้า (โดยไม่นับรวมถึงการซื้อสินทรัพย์ เช่น อาคาร เครื่องจักร ยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงาน เป็นต้น) เพื่อให้กิจการสามารถขายสินค้าและบริการได้ตาม

สภาพคล่องทางการเงิน คือ ความสามารถกิจการในการหมุนเวียนได้มาและใช้ไปของสินทรัพย์ทางการเงินในการเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่สูญเสียมูลค่ามาก สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง หรือสินทรัพย์ที่สามารถหมุนเวียนและเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็ว ได้แก่ เงินฝากธนาคาร กองทุนรวม สินทรัพย์ทางการเงินอื่นๆ รวมถึงสินค้าและบริการอื่นๆ เป็นต้น

ความเสี่ยงทางการเงิน (Financial risks) หมายถึง ความไม่แน่นอนของผลลัพธ์ในอนาคต อันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมทางการเงินขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าของกิจการ

ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง(Liquidity risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่ไม่สามารถหาเงินสดหรือเงินทุนหมุนเวียนได้อย่างเพียงพอกับการดำเนินงาน และการไม่สามารถชำระหนี้สินระยะสั้นคืนได้เมื่อถึงกำหนด เนื่องจากมีเงินสดหรือเงินทุนไม่พอชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรายได้ และการดำเนินงาน

ความเสี่ยงทางธุรกิจ (Business Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท อันเป็นเหตุให้ผู้ลงทุนต้องสูญเสียรายได้หรือเงิน ลงทุน ประกอบด้วยความเสี่ยงทางการเงิน ความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการและความเสี่ยงในระดับอุตสาหกรรม

SMEs วิชาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) หมายถึง ธุรกิจที่เป็นอิสระมีเอกชน เป็นเจ้าของดำเนินการโดยเจ้าของเอง มีต้นทุนในการดำเนินงานต่ำโดยขนาดเล็กไม่เกินเงินทุนไม่เกิน 50 ล้านบาท ขนาดกลางไม่เกิน 200 ล้านบาท และมีพนักงานจำนวนไม่มาก โดยขนาดเล็กไม่เกิน 50 คน และขนาดกลางไม่เกิน 200 คน

ศักยภาพของธุรกิจ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาและการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจในด้านการเติบโตและการขยายกิจการ การเพิ่มยอดขายสินค้า การสร้างเติบโตในการสร้างรายได้ การปรับตัวทางธุรกิจเพื่อการสร้างรายได้เปรียบด้านการแข่งขันทางการค้า และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจตนเอง